

ANGLEŠKI SLAVIST O PREŠERNOVIH NEMŠKIH PESMIH

Proti koncu leta 1973 je v zborniku Oxford Slavonic Papers, v novi seriji, ki izhaja od 1968, njen sourednik prof. Robert Auty objavil študijo *Prešernove nemške pesmi*. Njen uvodni del obravnava problem pesnikov bilingvistov oziroma multilingvistov v širšem, evropskem okviru. Avtor zanika, da bi bil ta pojav značilen le za zahodno Evropo, kakor meni Leonard Forster (*The Poet s Tongues*, Dunedin, 1970), ter opozarja na številne primere večjezične poezije v prostoru med Nemčijo in Rusijo. Tudi za habsburške dežele so bili značilni tako imenovani »jeziki v kontaktu«, ko jezik državne uprave in šolstva ni bil materin jezik večine prebivalstva. Funkcionalna raba jezika se je v dobi narodnega preroda spremenila, jezik je postal eden glavnih znakov narodnosti, primeren za vsa življenjska področja, tudi za literaturo. Nastala je cela vrsta novih literarnih jezikov, od Finske in Estonske na severu do Makedonije na jugu omenjenega prostora. Tudi v bivši Avstriji je bilo več pesnikov, ki so sprva pisali v tujem, uradnem jeziku: češki pesnik Karel Hynek Mácha in hrvatski pesnik Petar Preradović v nemščini, slovaški pesnik Pavel Országh-Hviezdoslav pa v madžarščini. Ko pa so prešli na svoj materin jezik, se niso več povrnili k tujemu. Prešeren se loči od njih po tem, da je v obeh jezikih pesnil vzporedno: v slovenskem v glavnem od 1824—1846, prva ohranjena nemška pesem je nastala verjetno 1826, zadnja pa 1844.

Angleški profesor skuša odgovoriti na dve vprašanji: zakaj je Prešeren pisal tudi nemške pesmi in kakšna je njihova pesniška vrednost. Zdi se mu verjetno, da je že v predšolski dobi znal nekaj malega nemško, ker je mati brala in pisala ta jezik; šolski pouk v Ribnici je bil deloma, v ljubljanskih šolah pa čisto nemški, tako da je ob vpisu na dunajsko univerzo popolnoma obvladal ta jezik, ki ga je potem vse življenje uporabljal v poklicu. Razen dveh so nemška tudi vsa ohranjena pisma, celo Čopu in Vrazu. Tudi za razpravljanje o intelektualnih problemih je bila nemščina bolj pripravno sredstvo kot slovenščina.

Poleg 150 slovenskih pesmi je Prešeren napisal 36 nemških — 23 izvirnih (med lirskimi največ sonetov) in 13 prevodov (9 lastnih pesmi in 4 iz poljščine). Hkratna objava v obeh jezikih je imela jasen namen opozoriti na novi literarni jezik in novo,

visoko slovensko poezijo. Nemške prevode ocenjuje avtor članka kot spretne in elegantne, vendar zaostajajo za izvirnimi. Kar je na primer v slovenskem sonetu Velika, Togenburg, bila je mera povedano naravnost in ganljivo, je v nemščini retorično in sentimentalno. Diskrepanca med originalom in prevodom je še bolj opazna v pesmi Sem dolgo upal in se bal: v slovenski štiri-vrstičnici dajeta kleni jezik ter preprosta shema rim in metra osebni izpovedi univerzalne dimenzije, v prevodu pa je namesto lapidarnosti prozaičnost in retoričnost (3. verz!), in tudi dostojanstveno preprosti jambski osmerek je zamenjan s počasnim daktilskim ritmom. Veliko bolj zanimive se zdijo angleškemu slavistu Prešernove izvirne nemške pesmi. Prva znana, epigram na Čopa (1832), posneta po nemškem distihu A. W. Schlegla, ki je izšel leto poprej, dokazuje, da je bil slovenski pesnik na tekočem glede nemške literarne produkcije. Cela vrsta nemških pesmi v letih 1833—1835 je nastala iz intimnih doživetij. Sonetoma na Kopitarja daje kombinacija globokega ogorčenja, stroge sonetne oblike in jezikovnega aludiranja nenavadno vrednost. Autyju se zdi razumljivo, da je pisal v nemščini polemične pesmi, za ljubezenske pa manj. Poleg upanja, da bo s svojo iskrenostjo vplival na Julijino mater (to navaja po Slodnjakovem Prešernovem življenju) skuša najti še drug vzrok — tega je pesnik sam razkril v prvem Juliji posvečenem nemškem sonetu: čeprav je služabnik ljubezni — in služabniki govorijo v tej deželi le slovensko — je »svobodna duša«, zato si upa spregovoriti tudi v jeziku gospodarjev. Ob nemški elegiji Čopu avtor meni, da je na izbiro jezika gotovo vplivala želja prikazati širši javnosti Čopov pomen, opozarja pa tudi na možni literarni vzorec — na Goethejevo deset let prej objavljeno in prav tako v tercinah spesnjeno pesem Ob Schillerjevi lobanji.

Ob pesmi An die Slowenen, die in deutscher Sprache dichten, zadnji večji Prešernovi nemški pesmi, meni avtor, da bi tako umirjeno sodbo o tujem jeziku težko našli med drugimi bilingvističnimi pesniki s tega področja v dobi njihovega narodnega preroda.

Nemščino v Prešernovih pesmih ocenjuje angleški znanstvenik kot klasično, a po le-

tu 1820 že nekoliko stereotipno, medtem ko je bil Prešernov slovenski pesniški jezik svež in neposreden. Njegov pesniški genij je zato bolj zasijal v slovenski poeziji, ven-

dar ima sicer skromno, a častno mesto tudi v zgodovini nemške literature.

Rozka Štefanova
Filozofska fakulteta v Ljubljani

MAJA ILJINIČNA RYŽOVA: SLOVENSKA POEZIJA IZ KONCA 19. DO ZAČETKA 20. STOLETJA IN RUSKA LITERATURA

Pod tem naslovom je lansko leto v Moskvi izšel avtoreferat disertacije M. I. Ryžove (disertacija sama pa žal še ni dostopna). Avtorica je vso svojo pozornost posvetila zadnjim desetletjem preteklega stoletja, ko so stiki z Rusijo vplivali tudi na razvoj naše literature. Zanimata jo predvsem obdobji realizma in moderne, med avtorji pa predvsem Aškerc, Cankar, Zupančič, Kette in Murn in vplivi ruskih pesnikov Nekrasova, Puškina, Lermontova in Koljcova na slovensko poezijo. Ugotavlja, da doslej še ni bilo celovite študije, ki bi bila posvečena temu problemu, čeprav so o stikih že pisali predvsem v zvezi z Murnom, za Ketteja pa najdemo take podatke že v spominih nanj.

V prvem poglavju Anton Aškerc in ruska literatura je avtorica, ki je svojo disertacijo razdelila na uvod, dve poglavji in zaključek, svojo pozornost posvetila predvsem slovenskemu realizmu, spregovorila je o njegovih začetkih in zgodovinskih okoliščinah, potem pa je svojo pozornost osredotočila ob Aškercu, označila njegovo delo, se pomudila ob stikih, ki jih je imel z Rusijo (cikl Iz popotnega dnevnika, črtice Dve potovanji v Rusijo), podrobneje pa je pregledala predvsem njegov delež pri izdaji »Ruske antologije«, za katero je prevedel okrog 130 pesmi in napisal tudi biografske oznake posameznih avtorjev. Ob tem omenja, da je najbolje prevajal realiste, medtem ko je simbolistične pesmi poenostavljaj. Avtorica omenja tudi stike, ki jih je imel z vrsto ruskih literatov in znanstvenikov, in zaključuje, da so med Aškercem in rusko poezijo vsebinske in stilne stične točke, ki se kažejo predvsem v izbiri snovi, v realističnem pristopu, njegovi idejno-estetski orientaciji. Posebej pa ob tem opozarja še na vpliv Lermontova in Turgenjeva.

V drugem poglavju Poezija slovenske moderne in ruska literatura obravnava Zupančiča, Ketteja in Murna, označi slovensko

moderno, ki se je sprva posvečala le čisti umetnosti, kasneje pa se je preusmerila v aktualno nacionalnoosvobodilno in socialno problematiko. Kette, ki se je naučil ruskega jezika, je prijatelje navdušil za vrsto pisateljev, med njimi za Puškina, Lermontova, Koljcova idr., sam pa je vrsto pesmi tudi prevedel. Pri tem avtorica ugotavlja, da so neposredni vplivi nanj redki, obenem pa opozarja na podobnosti med njim in Lermontovom. — Pri Murnu opaža, da je bil bolj dovteten za vplive, o povezavi svojega dela s Puškinom je tudi sam pisal v pismu Zupančiču. Na koncu ugotavlja, da gre prej za občudovanje istih stvari kot za prevzemanje in posnemanje motivov. — Za Otona Zupančiča, ki je prevajal Koljcova, Lermontova in kasneje Puškina, pa je ugotovila, da so njegove povezave z rusko literaturo manj jasno izražene.

Temeljito poznavanje gradiva je avtorici omogočilo številne primerjave posameznih del slovenskih in ruskih pesnikov, obenem pa je odkrilo tudi celo vrsto sorodnosti med njimi. Hkrati pa je poudarila tudi samobitnost naših pesnikov, ki so sicer poznali in prevajali rusko poezijo, a niso ostali samo pri posnemanju. Izoblikovali so svoj pesniški izraz in napisali celo vrsto enkratnih umetnin.

Morda bi ob tem lahko poudarila še to — v vsaki dobi se izoblikujejo podobni ali celo enaki problemi pri različnih narodih, zveze med njimi pa se okrepe prav s posredovanjem in prevajanjem. Zato vedno lahko govorimo o podobnih motivih in sorodni problematiki pri ustvarjalcih različnih narodnosti, ne smemo pa prezreti umetniške izpovedi, ki je lahko kljub temu ali pa morda prav zaradi podobnosti enkratna in neposnemljiva. In prav to je avtorica razprave M. I. Ryžova tudi upoštevala v svojem delu.

Alenka Logar-Pleško
Filozofska fakulteta v Ljubljani